

svoj stanovskoponos, ta je bil plačan s krivico, ki ga je oblagodarila z njo — šolska oblast!

Dospel je čas, ki kategorično zahteva, da izbrisemo žalostne spomine na avtokrate prefekčnosti in na njih zveste ter po morali svojim zapovednikom enake valpte! Z drugo besedo: padel je sistem — pasti morajo tudi osebe! Ob tej zahtevi neizprosno vztrajamo, ker hočemo ustvariti pogoje, da se bo vsakdo z veseljem lotil svojega dela, dvigan od zavesti, da mu šolska oblast ne stavlja namenoma na pot zaprek, temveč da z vsemi sredstvi pospešuje njegovo delovanje in priznava njegovo deloljubnost. Kakor je ta zahteva utemeljena v socialni zavesti, tako jo opravičuje tudi splošno stanje našega šolstva in stanu, ki hoče imeti od poklicane strani pospeševalcev, ne pa zatiralcev. Ako so razmere vrgle Susteršiča in Kalteneggerja, upamo, da vrže šolska oblast tudi njiju valpte, saj ni sedaj nobene sile več, ki bi jih vzlic in vkljub vsemu še mogla in hotela držati na škodo našega kulturnega pokreta in napredovanja! Cim manj odlašanja — tem hitreje se zacelijo rane in tem prej pride zadoščenje globoko užaljeni Pravici!

V zadnjem času smo imeli dovolj žalostne priroke, da smo kazali na krivice in krivce. Zavarujemo se proti očitaniu, češ, to so napadi! Ravno toliko, kolikor za lanski sneg, bi se mi brigali za Lavtizarja, Simona itd., ako bi ti možje ne bili zadnji ostanki prejšnjega sistema, ki še danes opravljajo javne funkcije, a ki na svoja mesta nikakor več ne sodijo. Ako so krivci, je naša sveta dolžnost, da kažemo nanje in obenem zahtevamo, da jih odstranimo in da popravijo krivice, ki so jih povzročili. Mi navajamo gola dejstva. Takega balasta ne maramo več prenašati, ker nas ovira pri delu. Žolč se razliva od gneva, in kar sami ob sebi se snujejo sklepi, da se od takih nadzornikov ne dajo več nadzorovati učitelji, ki kaj drže nase in ki še vedno čutijo spone na vseh svojih deloljubnih močeh, da jih ne morejo tako svobodno razvijati v svojem poučnem in vzgojnem delovanju, kakor to nujno zahtevajo kulturne potrebe naroda!

Od vseh strani nam dohajajo pozivi, naj se vsaj za Božič skliče v Ljubljano velik učiteljski shod, kjer naj govori masa tako, kakor čuti v globinah svojih duš in kakor to zahteva demokracija in samoodločba. To se lahko zgodi. In če Narodna vlada, oziroma poverjenstvo za uk in bogočastje ne verjame nam, se gotovo taktirat prepriča, kako je mišljenje mase.

Ponavljamo: Vsako krivico je treba popraviti pod vsakim pogojem in za vsako ceno. Ne maramo nobene protekcije, nobenega izjemnega stališča. Nečemo ničesar takega, kar bi utegnulo služiti kot netivo novi memorali. Iz vseh naših duš se vije le en vzklík: Pravice hočemo! Hočemo zadoščenja za krivice! —

K vsemu temu, kar smo že v zadnjih številkah povedali, dostavljamo še tri slučaje, ki odgovarjajo resnici!

1. Pri oddaji nadučiteljske službe v Metliki v Beli Krajini je bil kršen zakon. Zato se naj imenovanje Leopolda Kopača razveljavi in služba še enkrat razpiše, oziroma odda kompetentu Konradu Barletu, ki mu to mesto gre.

Zakon pravi, da sklepa okrajni šolski svet o svojem predlogu na deželni šolski svet, potem ko zasliši mnenje krajnega šolskega sveta. To zakonito določbo so v tem slučaju prezrli, ker je okrajni šolski svet sklepal o oddaji imenovanega mesta pred krajnim šolskem svetom ter je imel

krajni šolski svet opraviti že s sklepom okrajnega šolskega sveta. Nadzornik Grad je zagotavljal Barleta, da službo le on dobi; ima izvršno kvalifikacijo, šteje 23 služben. let (od teh 19 v Metliki), vodi že 3 leta šolo, vsa Metlika je zanj. A nadzornik Grad Barletu ni povedal, da je — Grad! — pisal Kopaču, naj kompetira za isto mesto! Kopač, ki ima 9 službenih let, je storil, kar mu je nadzornik nasvetoval in je službo dobil, Barle je pa propadel! Tako so glasovale krivične roke v dež. šol. svetu! Prejšnji predsednik Attems bi lahko ta sklep anuliral, ker mu je bil položaj natančno pojasnjen in je imel pred seboj cele pole podpisov za Barleta — glas ljudske volje! — a tega Attems ni storil, ker ni imel poguma, da bi krivico popravil. To delo čaka sedaj gospoda poverjenika za uk in bogočastje, ki je — kakor pravijo — energičen in pravicoljuben mož!

2. Nadučiteljsko mesto deklishe in deške osemrazrednice v Šiški je nadzornik Lavtizar oddal brez razpisa učitelju Wagnerju z 9 službenimi leti, samo da tega mesta 47 let stari Petrič s 26 službenimi leti ni dobil, ampak da je moral vrhutega iti k vojakom.

Ker zahteva zakon, da se mora vsako mesto razpisati, mislimo, da velja ta zakonita določba tudi za Šiško. Zato pa zahteva prekršeni zakon, da se mu da zadoščenje: Wagnerjevo imenovanje se mora razveljaviti in služba v Šiški pravilno razpisati! Narodna vlada je razglasila, da ostanejo vsi zakoni do nadaljnjega v veljavi. In na ta razglas se mi naslanjamo! Popravite krivico!

3. Letos meseca majnika je deželni šolski nadzornik dr. Opeka nadzoroval po Beli Krajini. Prodr je na svojem potovanju globoko v njeno sredo, koder župnikuje navdušen pristaš dr. Šusteršiča, a vodi šolo na pljučih bolan nadučitelj, ki je že silno gorja prebil v bednem svojem učiteljevanju. O tem nadzorovanju imamo v rokah točno poročilo, ki naj iz njega posnamemo samo konec!

Na Vnebohod (9. maja 1918.), to je na dan po nadzorovanju, je stopil nadzornik dr. Opeka tudi na propovednico v cerkvi, kjer je izgovoril te-le besede: »Včerajšnja inšpekcija je bila zame eden najžalostnejših dni v življenju!«

Razume se, da so se ob teh strašnih besedah oči presenečenih vernikov — odraslih in šolske mladine — obrnile na učitelstvo, ki mu je bilo, kakor da mu kdo nož potiska v srce!

Gospod poverjenik za uk in bogočastje — da, tudi Vam zastaja poštena človeška kri! Kadar se osvestite — stopite na stran tako kruto ponižanih, dvignite glas v obrambo brezpravnih, ki morejo in smejo v hramu božjem le svojega duha dvigati na krilih upanja do večne, nezmagljive Pravice!

S poverjenstva za uk in bogočastje.

NAREDBA POVERJENIŠTVA ZA UK IN BOGOČASTJE.

1.) Narodna vlada prevzame vse javno šolstvo in učitelstvo začasno v svojo upravo. Do definitivne rešitve materialnega vprašanja se urede plače v območju Narodne vlade SHS v Ljubljani enotno.

2.) Ugotavlja se načelo, da bodi izključni učni jezik na vseh ljudskih in meščanskih šolah slovenski. Drugorodnim narodnostim se zagotove ob zadostnem številu šoloobveznih otrok manjšinske šole z državnim jezikom kot obveznim predmetom.

3.) Zasebne drugojezične šole s pravico javnosti so dopustne ob izkazanem

zadostnem številu šoloobveznih otrok dotične narodnosti.

V Ljubljani, dne 16. novembra 1918.

Dr. Verstovšek s. r.

NAREDBA POVERJENIŠTVA ZA UK IN BOGOČASTJE.

1) Na vseh doslej utrakvističnih srednjih šolah se uvede slovenščina kot uradni jezik.

2) Za učiteljska velja isto načelo kakor za druge srednje šole.

V Ljubljani, dne 16. novembra 1918.

Dr. Verstovšek s. r.

NARODNI VLADI SHS V LJUBLJANI, POVERJENIŠTVU ZA UK IN BOGOČASTJE.

naj se javijo vsi tisti učitelji (učiteljice) njenega območja, ki so bili (bile) za časa vojne iz političkih vzrokov od službe suspendirani (suspendirane) ali pri svojih plačah prikrajšani (prikrajšane). Navesti je natančni naslov, predmet disciplinarne preiskave in zadnji tozadevni odlok prejšnjih deželnih šolskih oblastí.

V Ljubljani, dne 16. novembra 1918.

Dr. Vestovšek s. r.

SRBO-HRVATSKI TEČAJI ZA UČITELJSTVO.

Narodna vlada SHS v Ljubljani, poverjenstvo za uk in bogočastje, ustanovi učiteljske tečaje za priučitev srbo-hrvatskega narečja. Organizacija teh tečajev se poveri profesorjem dr. Ilesiču, Mazovcu in Lokovšku.

KATASTER ŠOLSTVA IN UČITELJSTVA.

Narodna vlada SHS v Ljubljani, poverjenstvo za uk in bogočastje, je sklenila, naj se nujno sestavi kataster vsega ljudskega in meščanskega šolstva in učiteljsstva v njenem območju. Delo se poveri strokovnima učiteljskima organizacijama.

Poverjenik: dr. Verstovšek s. r.

Učiteljski tečaji za priučenje srbo-hrvaščine.

Dne 27. t. m. zvečer sta povabila profesorja dr. Ilesič in Mazovec nekoliko ljubljanskih učiteljev v Učit. tiskarno na sestanek, da se razgovore o ustanovitvi in organizaciji učiteljskih tečajev za priučitev srbohrvaščine v smislu 9. točke naše spomenice.

Na sestanku je bilo sklenjeno:

1. Tečaji se otvorijo z novim letom v Ljubljani in trajajo do konca šol. leta.

2. Obisk naj bo za ljubljansko učiteljsvo obvezen.

3. Otvorijo se obenem trije tečaji v primernih mestnih delih (n. pr. Ledina, Sv. Jakob, Poljane.)

4. Tedensko naj se porabijo po trije popoldnevi, vsak popoldan s poldrugo učno uro.

5. Da bo učiteljsvu udeležba omogočena, naj se uvede na ljubljanskih šolah nerazdeljen (dopoldanski) pouk.

6. Profesorji, ki prevzamejo pouk (gg. dr. Ilesič, Mazovec in Lokovšek), naj se na svojih zavodih z delom razbremenijo.

7. V drugih centrih naj se ustanove enaki tečaji (n. pr. v Celju, Mariboru, Gorici).

8. Za ostalo učiteljsvo naj se uvedejo s podporo Narodne vlade ob velikih počitnicah posebni počitniški tečaji (po priliki taki, kakor jih je svoj čas priredila Slovenska šolska Matica).

9. Tiste frekventante, ki pokažejo največ veselja in smisla do predmeta, pošlje Narodna vlada s primerno podporo ob počitnicah v Bosno, da tam čujejo najlepši srbo-hrvatski jezik in se ga priučijo na živih zgledih.

Goriški mučeniki.

Ako pridejo nastopne vrstice srečno v uredniške roke ter zagledajo beli dan, se boste vprašali, kdo so ti mučeniki? Evo jih! Goriški učitelji so to! Glejte in pomislite našo usodo! Za leto 1917 smo dobili v mesecu juliju 1918 draginske doklade bivše avstrijske vlade. Dotedaj smo bili izpostavljeni stradanju. Kdo je bil vzrok temu? Rabim nedolžni izraz tedanjega naučnega ministra: »Pomotoma so vas prezrli!« Vse učiteljsvo razrušene Avstrije je dobilo pred nje polomom in razsolum draginske doklade, le učiteljsvo, ki spada pod goriški deželni odbor, je bilo zopet prezrto in ni dobilo še do danes ničesar. Kdo je zopet tukaj kriv? Nekateri trdijo, da leži denar že pol leta na deželnem odboru. Ako je to res, bomo tirali krivca ob svojem času na odgovor! V zadnjem času se širijo govorice, da dobimo le 50 % draginske doklade, drugod so dobili po 90 % večina po 100 %. Lahko se zgodi, da dobimo nazadnje po 0 %. Lep pogled v prihodnost! Obupen je naš gmotni položaj. Farejo nas pa še druge nadloge. Dne 30. oktobra smo postali svobodni, danes smo pa večji sužnji, nego smo bili kdaj. V času od 10. — 15. novembra so prišle v naše kraje italijanske čete in zasedle lepo pokrajino. Kaj občutimo pri tem, ve le tisti, ki deli z nami tožno usodo. Vedno smo v nevarnosti, da nas odpeljejo v Kalabrijo. S poukom smo prekinili, ker so Lahi zasedli vse šole. Ako bi pa poučevali, bi se moral prav gotovo vršiti pouk v italijanskoščini. Pošta ne deluje, odrezani smo od vas, mili bratje! Koliko časa bodo trajale to telesno trpljenje in duševne muke? Ali nismo mučeniki v pravem pomenu besede?

Te vrstice nesem na pošto v Poljansko dolino, ker bi od tu sploh ne prišle v vaše roke, in bi tudi ne bilo varno, ako bi prišle v italijanske roke. Če pridejo srečno v Ljubljano, prosimo Narodno vlado, posebno pa poverjenika za uk in bogočastje dr. Verstovška, naj stori potrebne korake, da se nam za božjo voljo izboljša žalostni gmotni položaj! Zlato svobodo pa nam kmalu prineso — tako vsaj upamo in hrepnimo — bratje Srbi! Otaležan.

Pod isti prapor!

Vedno jačje in globlje sega v našo stanovsko zavestnost ukaz sedanjih dni očiščevanja, presnavljanja in prerajanja, da moramo vsi učitelji in vse učiteljice stopiti v eno črto — pod isti prapor! Predvsem moramo osnažiti svoje vrste, ločiti iz njih, kar nam je bilo doslej v nepotje in kar je oviralo naše uspešno delovanje. Izbrisati moramo vse spomine na razdivjano, raztrgano, nekolegialno preteklost. Pozabiti moramo na vse, kar je umetno ločilo naše mase. Dvagniti moramo na beli dan svoje kreposti, poiskati to, kar nam je skupno in sveto, kar nas druži, enači in krepi. Svojo moč in veljavo moramo razbrati in predramiti sami v sebi, stalno moramo imeti pred očmi edino resnico, da smo in bomo le toliko vredni in upoštevani, kolikor sami vrednote in upoštevavanja prisojamo in priznavamo svojememu stanu!

Nikoli nas ni motila kriva vera, da nam tuje roke pomorejo na stališče samostojnosti in uvaževanja. Tudi sedaj nam ta kriva vera ne meče deloljubnih rok v komodno brezbriznost, temveč smo

To sem omenil le zaradi izkušnje in previdnosti, ki mora biti pri moji »vojni veletrgovini«. Miloš mi je prinesel jajce in nekaj je tičalo v njegovih očeh. »Ni zlo, mek, da me je ofrnalil«, si mislim in res se nisem varal. Jajce je bilo videti popolnoma temno — zdravo je prosojno — in ko sem ga malo stresel, je bilo čuti v njem plunk, plunk...

V odmoru sem pozval Miloša na dvorišče in ga prosil, naj mi prinese jajce z mize vun. Dal sem mu posodico in mu rekel, naj jajce ubije. Vse gleda strme v »eksperiment«. Jajce se razpoči in smrad iz njega skoči. Splošen grohot, Miloš joka, »gospodin« se pa zadovoljno muza. Nauk, moralo ali kar hočeš, najdeš v tej epizodi in našel je nauk tudi Miloš. In sedaj se vedno smeje, kadar prinese jajce, smeje se pa tudi njegov učitelj in ostala deca tudi.

Vemo pač — zakaj!

Tako je torej, dragi moj!

Iskreno te pozdravlja Tvoj

stari Božo.

Smrt, prizanesi!

Ob času vojne bilo je, ko so nas k tlom tiščali; če kihnil nisi prav, so te v verige že vkovali.

Takrat sem vzkliknil: Rad umrem, ko pride zlata doba, da domovino k sreči zrem, ki jo ogroža zloba.

Svoboda je objela zdaj že domovino milo. A mene mrtvega sedaj naj polože v gomilo?

Smrt, prizanesi! Naj živim, da v sreči srečo vživim, svobodno Slavo naj slavim, svoboden v Slavi bivam!

Fran Jordan.

„Zvonček“.

Ob sklepu devetnajstega svojega letnika govori naš ljubki »Zvonček« svojemu mlademu svetu te presrčne besede:

Sklepamo devetnajsti letnik svojega lista z veselimi pogledi v bodočnost. Huda so bila leta preteklosti. Sovražniki našega naroda so nas trdo stiskali, da se nismo mogli nikjer tako razviti, kakor je to hotela nadarjenost in dobra volja Slovencev. Ob vsakem koraku nam je stalo tisoč zaprek na poti. Vzlic vsemu hudemu smo se vzdržali. Danes živimo v svobodni svoji domovini Jugoslaviji! Naš prvi pozdrav velja njej, ki je sedaj naša dobra mati! Naj živi! Naj procvita! Naj raste v mogočnosti in slavi! —

Mi smo bistveni in sestavni del troimenskega naroda Slovencev, Hrvatov in Srbov. Naša domovina je domovina SHS! Vsi smo si bratje in sestre med seboj! Demokrati smo! Vsi se cenimo, spoštujemo in ljubimo med seboj! Nihče ni prvi, nihče ni zadnji! Nihče ne sme dobro in ugodno

živeti na škodo drugemu! Ne stori nikomur ničesar, kar nečeš, da tebi drugi stori! Podpirajmo drug drugega! Bodimo strpljivi in prizanesljivi drug z drugim! Pomagajmo sosedu, imejmo usmiljenje s sirotami, tolažimo vdove! Toliko gorja je povzročila vojna, da ga ne opiše nobena beseda! V svoji demokratski državi Jugoslaviji moramo živeti vsi po Kristovem nauku: »Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe!«

Napočila je doba miru, ljubezni, sreče in dela!

V miru naj se razvijajo vse naše moči! Ljubezen do države Jugoslavije bodi pospeševalka in gonilna sila vsemu našemu delovanju! Tako pridemo do srečnega življenja na svoji svobodni zemlji! Večna Pravica blagoslavlja naš dom in rod!

Mnogo smo trpeli, mnogo izgubili — a ljubezen do naše drage mladine nam je ostala! Njej hočemo darovati vse, kar imamo najlepšega in najboljšega! Kar je zemlji solnce, to je našim srcem ljubezen do mladine: ta nas poživlja, ta nam daje moč in pogum. Iz te ljubezni izvirajo vsa